

Republika Hrvatska - Ministarstvo znanosti i obrazovanja
Agencija za odgoj i obrazovanje - Hrvatsko kemijsko društvo

DRŽAVNO NATJECANJE IZ KEMIJE

učen(ka)ca osnovnih i srednjih škola 2019.

Split, 14–17. travnja 2019.

NAPOMENA:

1. Zadatci se rješavaju 120 minuta.
2. Dopušteno je koristiti samo dobivenu tablicu periodnog sustava elemenata.
3. Zadatci se moraju rješavati na mjestu predviđenom za taj zadatak (**ne** koristiti dodatne papire). Ako nema dovoljno mjesta za rješavanje zadatka, može se koristiti poledina prethodne stranice.
4. Odgovori na postavljena pitanja ili račun (kompletan) **moraju** biti pisani **kemijskom olovkom ili tintom plave boje**, jer se u protivnom neće uzimati u obzir pri bodovanju. Ispravljani odgovori se ne vrjednuju.

Prijavu ispuniti tiskanim slovima!

Prijava za: **pisana zadaća**

Razred:

Zaporka:

POSTIGNUTI BODOVI :

(pet brojeva i do sedam velikih slova)

(potpisi članova povjerenstva):

1. _____

2. _____

3. _____

OTKINUTI OVAJ DIO PRIJAVE I STAVITI GA U OMOTNICU S NAPISANOM ZAPORKOM
PRIJAVU ISPUNITI TISKANIM SLOVIMA

Prijava za: **pisana zadaća**

Razred:

Zaporka: (pet brojeva i do sedam velikih slova)

Ime i prezime učen(ka)ce: _____ OIB: _____

Datum rođenja:

Mjesto rođenja:

Spol: 1. muški 2. ženski (zaokružiti!)

Telefon/mobitel: _____

e-mail: _____

Puni naziv škole:

Šifra škole:

Adresa škole (ulica i broj):

Grad u kojem je škola:

Županija:

Ime i prezime mentor(a)ice:

Periodni sustav elemenata IUPAC 2013.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1 H 1,008		2 He 4,003															
3 Li 6,941	4 Be 9,012																
11 Na 22,99	12 Mg 24,31																
19 K 39,10	20 Ca 40,08	21 Sc 44,96	22 Ti 47,87	23 V 50,94	24 Cr 52,00	25 Mn 54,94	26 Fe 55,85	27 Co 58,93	28 Ni 58,69	29 Cu 63,55	30 Zn 65,38	31 Ga 69,72	32 Ge 72,63	33 As 74,92	34 Se 78,98	35 Br 79,90	36 Kr 83,80
37 Rb 85,47	38 Sr 87,62	39 Y 88,91	40 Zr 91,22	41 Nb 92,91	42 Mo 95,95	43 Tc [98]	44 Ru 101,1	45 Rh 102,9	46 Pd 106,4	47 Ag 107,9	48 Cd 112,4	49 In 114,8	50 Sn 118,7	51 Sb 121,8	52 Te 127,6	53 I 126,9	54 Xe 131,3
55 Cs 132,9	56 Ba 137,3	57-71 lantanoïdi	72 Hf 178,5	73 Ta 180,9	74 W 183,8	75 Re 186,2	76 Os 190,2	77 Ir 192,2	78 Pt 195,1	79 Au 197,0	80 Hg 200,6	81 Tl 204,4	82 Pb 207,2	83 Bi 209,0	84 Po [209]	85 At [210]	86 Rn [222]
87 Fr [223]	88 Ra [226]	89-103 aktinoidi	104 Rf [267]	105 Db [268]	106 Sg [271]	107 Bh [270]	108 Hs [277]	109 Mt [276]	110 Ds [281]	111 Rg [282]	112 Cn [285]	113 Uut [285]	114 Fl [289]	115 Uup [289]	116 Lv [293]	117 Uus [294]	118 Uuo [294]
57 La 138,9	58 Ce 140,1	59 Pr 140,9	60 Nd 144,2	61 Pm [145]	62 Sm 150,4	63 Eu 152,0	64 Gd 157,3	65 Tb 158,9	66 Dy 162,5	67 Ho 164,9	68 Er 167,3	69 Tm 168,9	70 Yb 173,1	71 Lu 175,0			
89 Ac [227]	90 Th 232,0	91 Pa 231,0	92 U 238,0	93 Np [237]	94 Pu [244]	95 Am [243]	96 Cm [247]	97 Bk [247]	98 Cf [251]	99 Es [252]	100 Fm [257]	101 Md [258]	102 No [259]	103 Lr [262]			

Temeljne prirodne konstante

Brzina svjetlosti u vakuumu	c_0	$2,998 \times 10^8 \text{ m s}^{-1}$
Planckova konstanta	h	$6,626 \times 10^{-34} \text{ J s}$
Elementarni naboj	e	$1,602 \times 10^{-19} \text{ C}$
Masa mirovanja elektrona	m_e	$9,109 \times 10^{-31} \text{ kg}$
Masa mirovanja protona	m_p	$1,673 \times 10^{-27} \text{ kg}$
Masa mirovanja neutrona	m_n	$1,675 \times 10^{-27} \text{ kg}$
Atomska masena konstanta, unificirana atomska jedinica mase, dalton	$m_u, u, \text{ Da}$	$1,661 \times 10^{-27} \text{ kg}$
Avogadrova konstanta	L, N_A	$6,022 \times 10^{23} \text{ mol}^{-1}$
Boltzmannova konstanta	k, k_B	$1,381 \times 10^{-23} \text{ J K}^{-1}$
Molarna plinska konstanta	R	$8,314 \text{ J K}^{-1} \text{ mol}^{-1}$
Faradayeva konstanta	F	$9,649 \times 10^4 \text{ C mol}^{-1}$
Molarni volumen idealnog plina ($p = 101,325 \text{ kPa}, t = 0 \text{ }^\circ\text{C}$)	V_m	$22,41 \text{ L mol}^{-1}$

	ostv.	maks.
1. Imenujte sljedeće spojeve koji se pojavljuju kao kontaminanti u hrani: A) NaNO_2 B) Cd_3As_2 C) HgS D) $\text{Co}(\text{OH})_2$ E) K_2CrO_4		5
2. Napišite kemijske formule sljedećih spojeva dodataka hrani: A) dinatrijev metilarsenat; B) aluminijev klorid heksahidrat; C) natrijev željezov(III) pirofosfat; D) kalijev jodat; E) kalijev heksacijanoferat(II)		5
3. U kemijskom laboratoriju za analitiku hrane koriste se u laboratorijskim bočicama sljedeći reagensi: A) koncentrirana sumporna kiselina; B) koncentrirana dušična kiselina; C) živin(II) klorid; D) elementarni natrij Označite svaku bočicu po jednom potrebnom oznakom opasnosti pridodajući slovu ispred kemikalije broj ispred odgovarajućih oznaka tako da niti jednu oznaku ne ponovite više od jednom. 1) 2) 3) 4) 5) 6) 7) A ; B ; C ; D		4

UKUPNO BODOVA NA 1. STRANICI :

14

- 4.** Askorbinska kiselina, poznata kao vitamin C ($C_6H_8O_6$) je važan sastojak hrane, ali se može i kupiti kao čista kemikalija.
- A) Izračunajte relativnu molekulsku masu askorbinske kiseline.
- B) Dodatkom askorbinske kiseline možete "popraviti" nutritivna svojstva narančinog soka. Narančin sok prema deklaraciji sadrži u 1 L 180 mg askorbinske kiseline, dok limunov sok u 1 L sadrži 16,4 g vitamina C. Izračunajte volumene limunovog i narančinog soka koje trebate pomiješati da u čaši volumena 200 mL postignete poželjnu količinu od 200 mg vitamina C?

4

- 5.** Natrijev nitrat ($NaNO_3$) je spoj često prisutan u mesnim prerađevinama gdje čuva proizvode od kvarenja, ali u većim koncentracijama može biti štetan za zdravlje.
- A) Izračunajte masene udjele elemenata koji tvore taj spoj.
- B) Ako najveća dopuštena masa natrijeva nitrata u 1 kg kobasica iznosi 30 mg, koliko najviše smije mesar odvagati te soli za pripravu 50 kg kobasica?

3

UKUPNO BODOVA NA 2. STRANICI :

7

6. Jedan od najčešće korištenih ugljikohidrata u prehrani sastoji se od 51,4 % O, 42,4 % C i 6,4 % H.
A) Koja je njegova empirijska formula?
B) Ako je relativna molekulska masa tog spoja 342, koja mu je molekulska formula?

3

7. Određivanje sadržaja proteina u prehrambenim namirnicama metodom po Kjeldahl-u bazira se na nizu reakcija kojima se dušik iz proteina (za potrebe zadatka koristite opću formulu $X-NH_2$) prevede u amonijev borat. U prvoj reakciji (A) protein se hidrolizira pomoću koncentrirane sumporne kiseline. U drugoj reakciji (B) iz produkta prve reakcije se izdvaja amonijak reakcijom s natrijevim hidroksidom. U trećoj reakciji (C) dobiveni amonijak reagira s bornom kiselinom. Napišite jednadžbe te tri kemijske reakcije vodeći računa o agregacijskim stanjima tvari.

6

UKUPNO BODOVA NA 3. STRANICI :

9

8. Starost mesa životinje može se odrediti i prema udjelu pojedinih izotopa što je posljedica razlika u prehrani starijih životinja u odnosu na mlađe. Tako se za života prosječnog škampa udio izotopa ^{34}S promijeni sa 0,07 % na 0,16 %. Koliko se promijeni prosječna relativna masa sumpora u mišićnom tkivu tijekom života škampa? ($A_r(^{32}\text{S}) = 31,972$; $A_r(^{34}\text{S}) = 33,968$)

2

9. Šalicu kave koja sadrži 130 mL tekućine zaslađujemo dodatkom saharoze iz vrećice koja sadrži 5 g saharoze. Ako vruću šalicu ostavimo stajati 15 minuta volumen kave smanjit će se za 5 %.
- A) Koliko molekula saharoze ćemo imati u 1 mL kave nakon stajanja ako je M_r saharoze 342 g/mol?
- B) Pucanje kojih veza je dovelo do smanjenja volumena kave u šalici?

4

UKUPNO BODOVA NA 4. STRANICI :

6

- 10.** Oksidacijom dušika iz različitih supstrata (pa i hrane) nastaje više dušikovih oksida. Jedan od njih je i tzv. plin smijavac, odnosno didušikov oksid.
- A) Napišite Lewisovom formulom strukturu tog spoja.
- B) Napišite rezonantne strukture didušikovog oksida.
- C) Zaokružite strukturu koja je najbliža stvarnoj strukturi spoja i u jednoj rečenici obrazložite svoj izbor.

4

1. stranica

2. stranica

+

+

3. stranica

4. stranica

5. stranica

Ukupni bodovi

+

+

=

____	40

UKUPNO BODOVA NA 5. STRANICI :

4